

Kenbaar door het breken van het brood

Voorganger: Ds. Jurjen Zeilstra

Lezingen:

1^e schriftlezing: Prediker 9, 7-12

2^e schriftlezing: Handelingen 2, 41-47

3^e schriftlezing: Lucas 24, 13-35

Inleiding

Op 8 juni vierden wij Pinksterfeest. De genadegaven van Gods Geest konden worden aangewezen in concrete daden van mensen. Het vreemde is dan in de gang van ons kerkelijk jaar dat wij vieren dat de heilige Geest is uitgestort, maar dat de meesten van ons daarna met vakantie gaan. Veel activiteiten van de kerk houden op. De kerk gaat nog net niet op slot.

Maar Pinksterfeest is het startschot van de opbouw, de kerk komt tot bloei. De leerlingen gaan de wereld in, niet om met vakantie te gaan, maar om de boodschap van het Koninkrijk van God te delen met wie daar maar voor openstaat. In die Geest hernemen wij vandaag, aan het begin van dit nieuwe seizoen, het grote thema van het Pinksterfeest.

De opgestane Heer Jezus is daarbij in de gemeente kenbaar door het breken van het brood. 'Dit is mijn lichaam', als deze woorden klinken mogen wij elkaar aankijken en zien wij geen losse verzameling mensen, maar de zichtbare gestalte van het lichaam van Christus. Wat dit mag betekenen voor onze dagelijkse praktijk, zullen we samen gaandeweg ontdekken.

Thema: Kenbaar door het breken van het brood

Gemeente van Christus,

als de schrijver Lucas in het boek Handelingen heel in het kort een karakteristiek wil geven van de vroegste christelijke gemeente noemt hij drie aspecten die, naast het feit dat ze een gemeenschap vormden, volgens hem het belangrijkste waren.¹ Dat zijn ten eerste het onderricht van de apostelen, ten tweede het breken van het brood en ten derde de toewijding aan het gebed.² Als je dus het vormen van een gemeenschap zelf als het vierde kenmerk zou beschouwen, kom je op vier onmisbare pijlers van de kerk.

Deze gaan dus aan de organisatie vooraf. Zoals Lucas de ontstaansgeschiedenis van de kerk samenvat is er op dat moment nog helemaal geen *instituut* 'kerk'. Er is rondom Jezus een spontane variant van het jodendom ontstaan. Maar dat is geen los zand! Dat is een hechte groep mensen die zich sterk aangesproken heeft gevoeld door de wijze waarop Jezus van Nazareth zelf de Thora heeft uitgelegd en voorgeleefd. Dat moet

heel bijzonder zijn geweest. Daar zijn ze diep van onder de indruk geraakt. Het is vanwege de inhoud van de verkondiging dat ze nu samen verder willen, ook nadat Jezus is gestorven en begraven. Het gaat er bij hen niet in dat zijn dood het einde zou kunnen zijn. Hij leeft! En hij wordt door hen herkend wanneer zij samen het brood breken, niet eens, maar steeds en telkens weer. Zo zijn zij samen het zichtbare opstandingslichaam van Christus in de wereld.

Het Griekse woord voor gemeenschap dat Lucas hier gebruikt, is 'koinonia'. Dat is dus niet zomaar een verzameling mensen. 'Koinonia', dat is ook niet de organisatie van de kerk of het bestuur, of alle activiteiten samen opgeteld. Bij een gemeenschap van mensen waarop het woord 'koinonia' van toepassing is gaat het altijd ook om een bepaalde intimiteit. Deze ontmoeting kun je en mag je niet formeel afdoen. De gemeenschap die hier wordt bedoeld, wordt op vele plaatsen in de samenleving node gemist. Onze regering kan wel waarschuwen tegen extremisme, maar is niet in staat in de troonrede een inhoudelijke visie op gemeenschap met draagkracht die verder reikt dan eigenbelang te ontwikkelen.³ Misschien kun je dat van zo'n regering ook niet verwachten. De sfeer waarom het bij 'koinonia' gaat doet nog het meeste denken aan een gezin, waarin broers en zussen samen opgroeien en elkaar vormen, van elkaar leren, gaandeweg, spontaan, eigenlijk zonder vooropgezet plan.⁴ Het is de onopgeefbare voorwaarde waaronder een kerk leeft.

Ik weet niet hoe u zich voelt wanneer u door ons nieuwe boekje 'Gezichten van de Regenboogkerk' bladert. Ik voel me dankbaar en blij. Vorige week bij de presentatie werd gezegd dat het een goed idee is, wanneer je je een beetje bedrukt voelt, om het boekje op te slaan. Dat vind ik ook. Al die gezichten geven mij het gevoel dat ik ergens thuis hoor. Dat geldt voor mij als voorganger net zo goed als het voor mij geldt als mens. (Gelukkig is dat ook niet zo'n groot verschil.) Het zijn de gezichten die ik zie wanneer ik het gebroken brood mag uitdelen. Op mijn beurt mag ik ontvangen. Dat geldt voor iedere ambtsdrager, net zo goed als ieder lid van de gemeente welkom is om te ontvangen. Al die gezichten zijn uitgenodigd aan de Tafel van de Maaltijd van de Heer. Zo begrepen slaan de woorden 'dit is mijn lichaam' niet alleen op het brood dat wordt uitgedeeld, maar op allen die het

brood ontvangen samen. Wij zijn niet in de eerste plaats losse gelovigen en daarna pas lid van een bepaalde kerk. Wij zijn in de eerste plaats leden van het lichaam van Christus en daarna ook individuele gelovigen die zich in deze samenleving bewegen als kinderen van hun tijd.

Waar de organisatie de beleving van 'kononia' door mensen belemmert of zelfs verhindert, daar is iets grondig mis. Als dat zo is dat de gemeenschapsvorming de ruimte niet krijgt die nodig is, dan is het belangrijk samen te zoeken naar wegen om de hoofdzaken weer centraal te krijgen. Immers waar de inhoud van het geloof herkenbaar in het onderricht van de apostelen, de ontmoeting bij het breken van het brood en de toewijding aan het gebed verloren zijn gegaan, daar verkrumelt de kerk. Er is geen christelijke gemeente die immuun is als het gaat om dit gevaar. Het gaat om het authentieke betrekingskarakter, niet alleen van de religieuze woorden, maar ook van symbolen en liturgie. Samen hebben wij de opdracht zichtbaar te maken waar het in de boodschap van Jezus om ging en gaat. Telkens weer is er een nieuwe fase in de geschiedenis waarin de pijlers onder druk komen te staan. Soms kunnen er dingen gebeuren die ons van de wijs brengen. Soms valt het tegen. Soms weten we als mensen niet meer wat het woord 'God' de wereld nog te zeggen heeft. Er zijn uithollingen van taal en van vormen die woorden loos kunnen maken. Aan ons de opdracht om ons open te stellen voor inspiratie door de heilige Geest, zodat de inhoud weer oplicht en mensen opnieuw tot elkaar worden geleid.

Het mooie is dat de pijlers van de kerk wel een stootje kunnen hebben. Het is niet nodig om zuchtend en steunend ons werk in de kerk te doen. Ook elkaar steeds maar kritiseren of iedere oneffenheid breed uitmeten, perfectionisme, het zijn geen voorwaarden voor het bestaan van een levende kerk. Eenvoud, vreugde, dat zijn woorden die in het boek Handelingen der Apostelen worden gebruikt om het leven van de jonge kerk nader te omschrijven. Lucas heeft zeker gedacht aan de prachtige woorden uit Prediker ...

... eet je brood met vreugde, drink met een vrolijk hart je wijn. God ziet alles wat je doet allang met welbehagen aan. Draag altijd vrolijke kleren, kies een feestelijke geur.⁵

Dat is hier *zijn tekst* geweest.⁶ Helaas hebben relatief weinigen het aangedurfd deze inspirerende woorden op de kerk te betrekken. Waren zij zo onder de indruk van alles wat er fout kon gaan dat de ernst, ook bij de Maaltijdvieringen het steeds weer won van de vreugde?⁷ De tragiek is dat mensen met problemen in het leven door kerkelijke autoriteiten zijn afgehouden

van de Tafel, terwijl zij juist in de gemeenschap van de Maaltijd van de Heer de krachtbron hadden kunnen beleven om er weer tegen te kunnen. Het is de gastvrijheid van het Koninkrijk van God die centraal hoort te staan.

Toch gedijt de kerk niet zonder structuur. Juist om continuïteit te geven aan dat wat wij zo kostbaar vinden zijn afspraken nodig en is het belangrijk dat mensen het aandurven taken op zich te nemen. Geleidelijk aan zie je in het Nieuwe Testament die structuren groeien. Als Regenboogkerk staan wij zelfbewust in de reformatorisch traditie, zij het met de gastvrijheid en de openheid die van een oecumenisch georiënteerde kerk van deze tijd mag worden verwacht. Wij kennen een kerkenraad met ouderlingen, diakonen en predikanten, maar ook een grote vitale groep van vrijwilligers actief in tal van verbanden. Het is een feit dat de functies zich in de verschillende traditiestromen van de kerk verschillend hebben ontwikkeld. Dat is ook helemaal niet erg, mits wij elkaar als kerken maar blijven respecteren en erkennen als even zovele gestalten van dat ene wereldwijde lichaam van Christus. Wij zetten het paard achter de wagen wanneer wij alleen maar gaan organiseren. Wij gedragen ons ongeestelijk wanneer wij van de kerk één groot activiteitscentrum maken. Wij verliezen de inhoud van de verkondiging van Christus uit het oog, wanneer wij zouden ophouden de bijbel te lezen, het brood niet meer zouden breken en zouden ophouden te bidden voor elkaar en voor de wereld.

Helaas kunnen we in deze dienst vanwege de tijd geen Maaltijd vieren. Maar op 5 oktober zullen we dat wel weer doen en dan gaan we weer verder op de aangewezen weg. Telkens weer vinden wij elkaar rondom de Tafel van de Heer. Daar ontstaat de gemeenschap. Daar wordt de verdraagzaamheid gevoed. Daar oefenen wij ook geduld met elkaar en ontstaat de bereidheid de ander zijn of haar fouten te vergeven, omdat wij mogen ervaren zelf vergeven te worden. Iedere keer opnieuw is het een wonder van God, wanneer mensen die samen oplopen in het leven door het breken van het brood Jezus Christus herkennen als de Zoon van God, die ons het leven opent als de schepping zelf.

Amen.

Wegzending en zegen

Als u van hier gaat, weet gezegende mensen te zijn. U bent gezegend met een God die u heeft samengeroepen middels de stem van zijn Zoon. Door ons te concentreren op de inhoud van zijn boodschap en leven, zullen wij elkaar niet uit het oog verliezen en in staat zijn werkelijk iets te betekenen voor de vrede van de wereld.

De genade van onze Heer Jezus Christus,
de liefde van God

de gemeenschap van de Heilige Geest,
is met jullie allen.

Noten

¹Deze perikoop wordt in de literatuur wel het eerste 'Sammelbericht' van Lucas over het ontstaan van de kerk genoemd. Latere berichten zijn Handelingen 4, 32-35 en 5, 12-16. Pesch, R., *Evangelisch-katholischer Kommentar zum Neuen Testament*, V/1, *Die Apostelgeschichte (Apg 1-12)*, Neukirchen-Vluyn 1986, 128-133.

²In zijn '7 brieven inzake het Ambt' van 2014 wijst Arjan Plaisier, de scriba van de Protestantse Kerk in Nederland in de eerste brief aan de plaatselijke gemeente op het actuele belang van deze karakteristiek. Deze open brieven zijn besproken in de voorbereiding op deze dienst met de in de Regenboogkerk nieuw te bevestigen ambtsdragers.

³Cf. Ruben van Zwieten, in: *Trouw*, 17 september 2014, 6.

⁴Cf. Bauer, W., *Wörterbuch zum Neuen Testament*, Berlin/New York 1971, 867-870.

⁵Prediker 9, 7-8. Het is een geliefde tekst bij huwelijksinzegeningen.

⁶Cf. ons jaarthema 2014/2015 'Mijn tekst. Belangrijke bijbelwoorden in het leven van mensen'.

⁷Cf. 'Daarom maakt iemand die op onwaardige wijze van het brood eet en uit de beker van de Heer drinkt, zich schuldig tegenover het lichaam van de Heer.' 1 Korintiërs 11,27.

Figuur 1: Breken van het brood, Priscilla catacombe Rome